

מעדני כתן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת שלח תשפ"ב ❁ שנה שלישית גליון 143

בעניין המשמר את החולה ואינו יכול לעשות קידוש שאין לו יין לפניו אם יכול לאכול בלא קידוש

בזה משום ספיה משום דלא הוי איסורא אלא מצוה ובביטול מצוה ליכא איסור ספיה והכי נמי כל שהוא עוסק במצוה מותר לאכול קודם קידוש.
ולפ"ז גם העוסק במצוה קודם תפלת שחרית ופטור מן התפלה יהא מותר לאכול קודם שחרית דמאחר ואיסור אכילה קודם שחרית הוא משום חיוב תפלה דרמיא עליה וכל שפטור מן התפלה מותר באכילה.
אמנם למש"כ המגן אברהם בשם מהר"ח ו"ו שאין לאכול אחר חצות הלילה הגם שאינו זמן תפלה א"כ הוא הדין בעניינינו אע"פ שאינו חייב בתפלה יהא אסור לאכול קודם התפלה, אלא דכל זה אינו מדינא.
אבל מ"מ מדין לא תאכלו על הדם אפשר דשרי, ואע"פ שהאיסור נראה שאינו משום חיוב תפלה דרמיא עליה שהרי גם בהתחילו מפסיקין כמבואר בשו"ע סימן פ"ט מכל מקום כל שאינו חייב בתפלה לא חשיב קודם שתתפללו על דמכם, ואכתי צ"ע.

נשאלתי במי ששומר על חולה ואינו יכול לעשות קידוש שאין לו יין לפניו וגם אין לו פת לעשות עליו קידוש אם יכול לאכול בלא קידוש.

נראה פשוט שהשומר על החולה הוא חשוב עוסק במצוה ופטור מן הקידוש, אלא שאם אפשר לעשות שניהם נחלקו הראשונים אם צריך לעשות שניהם או דאינו צריך לעשות שניהם אלא משום מהיות טוב אלא תקרא רע אבל מדינא פטור משניהם ובוה שאינו יכול לעשות קידוש הרי זה פטור מקידוש וא"כ מותר לאכול קודם קידוש שהרי האיסור לאכול קודם קידוש אינו אלא משום מצוה דרמיא עליה אבל אינו איסור בעלמא אלא משום חיוב מצוותו אסור לאכול וא"כ כל שאינו חייב בקידוש מותר לאכול.

והרי כתב בהגה"מ הובא במג"א סימן רס"ט דקטנים מאכלין אותם קודם קידוש ואין

בעניין שכח להבדיל במוצאי שבת ליו"ט ונזכר ביו"ט ראשון אי ביו"ט שני או בבהש"מ של יו"ט אם יוכל להבדיל

ו"ל ולענ"ד יש לעיין בעיקר הענין טובא אם יכול עתה לעשות הבדלה, דהאיך יסיים עתה בהברכה המבדיל בין קודש לחול אחרי שעתה הוא קודש, [ולסיים עתה בין קודש לקודש כמו ביום טוב שחל במוצ"ש ג"כ לא יתכן אחרי שזו הבדלה הוא על של ימי החול] וכמו דאמרין בגמרא (ק"ו ע"א) דאין להבדיל רק עד יום ג' משום דאח"כ כבר עבר השבת קודש שעבר ותו מקרי יומא דקמי שבתא דלהבא וע"כ אין לומר המבדיל בין קודש לחול דכבר עבר הקודש וא"כ ה"נ בעניינינו איך יאמר המבדיל בין קודש לחול כיון דעתה הוא קודש וכבר עברו ימי החול וצ"ע, עכ"ל.

ומבואר דפליגי המ"א והביאור הלכה באופן שעכשיו הוא קודש והרי הוא מבדיל על הבדלה של בין קודש לחול באיזה נוסח צריך להבדיל, דדעת המ"א דצריך להבדיל כמו ההבדלה שנתחייב שהוא בין קודש לחול, ודעת הביאור הלכה שאם עכשיו הוא קודש אין יכול להבדיל בין קודש לחול.

יבואר דבלא הבדיל במוצאי שבת שהוא יו"ט ונזכר שלא הבדיל כשהוא חול נחלקו בזה המג"א והבה"ל אם יאמר המבדיל בין קדש לקדש

וא"כ לכו"ה הוא הדין להיפך בנידון הנ"ל שנתחייב בהבדלה של בין קודש לקודש ועכשיו הוא חול דלדעת המ"א דמבדיל כפי ההבדלה שנתחייב הכא יצטרך להבדיל בין קודש לקודש אע"פ שעכשיו הוא חול מ"מ כיון שהוא מבדיל את ההבדלה שנתחייב להבדיל בין קודש לקודש הרי הוא צריך גם עכשיו להבדיל בין קודש לקודש וכמו דאע"פ שהוא ביו"ט אם הוא מבדיל הבדלה של בין קודש לחול הרי הוא צריך להבדיל בין קודש לחול ה"נ אע"פ שהוא חול הרי הוא מבדיל בין קודש לקודש, ולדעת הביאור הלכה דאם עכשיו הוא קודש אין יכול להבדיל בין קודש לחול ה"נ בנידון הנ"ל שעכשיו הוא חול לא יוכל להבדיל בין קודש לקודש.

ומעתה באופן שזכר ביו"ט סמוך לערב שלא הבדיל במוצאי שבת לכו"ה ודאי דנימא לו להבדיל מיד, דהא אם ימתין למוצאי יו"ט לדעת הביאור הלכה יפסיד את ההבדלה על שבת, דהא לא יוכל להבדיל בין קודש לקודש כפי מה שנתחייב ובהבדלה של מוצאי יו"ט שמבדיל בין קודש לחול לא יצא ידי חובת ההבדלה של שבת שצריך להבדיל בין קודש לקודש, וא"כ ודאי דיבדיל מיד ביו"ט ואז שפיר יוכל להבדיל בין קודש לקודש, ואף דלדעת המ"א ליכא נפק"מ בין יו"ט למוצאי יו"ט ואף במוצאי יו"ט יוכל להבדיל בין קודש לקודש, מ"מ כדי לצאת דעת הביאור הלכה שפיר נימא לו שיבדיל מיד ביו"ט.

יבואר אם בבין השמשות יוכל לומר המבדיל בין קדש לקדש מספק

אולם באופן שזכר בבין השמשות של מוצאי יו"ט שעדיין לא הבדיל לכו"ה לא יוכל להבדיל עכשיו בין קודש לקודש דהא השתא ספק קודש ספק חול הוא ומספק לא יוכל להבדיל בין קודש לקודש, ואף דלכו"ה איכא ספק ספיקא דיכול להבדיל בין

נשאלתי ביו"ט שחל במוצאי שבת ושכח להבדיל בקידוש של ליל יו"ט ונזכר ביו"ט בצהריים, האם צריך להבדיל מיד דהא מחוייב הוא בהבדלה, או דיכול להמתין למוצאי יו"ט ובהבדלה שיעשה במוצאי יו"ט יצא גם ידי חובת הבדלה של שבת.

ונשאלתי עוד בהנ"ל [אם נימא שצריך להבדיל מיד כשזכר ביו"ט] באופן שזכר שלא הבדיל עד בין השמשות של מוצאי יו"ט האם בזה ג"כ יבדיל מיד [ויתן לקטן לשותות את היין, או שיתן לאחד שהתחיל בסעודה קודם השקיעה], או שבוה ודאי דימתין למוצאי יו"ט ויבדיל הבדלה אחת לשניהן.

והנה ראשית דבר יש לברר באופן שזכר שלא הבדיל עד מוצאי יו"ט האם יוצא בהבדלה אחת גם על יו"ט וגם על שבת, או דכיון דהוא מחוייב בשני הבדלות שונות, דעל שבת נתחייב בברכת הבדלה של בין קודש לקודש ועל יו"ט נתחייב בברכת הבדלה של בין קודש לחול, א"כ לא יוכל לצאת בהבדלה שעושה במוצאי יו"ט שמברך להבדיל בין קודש לחול ידי חובת הבדלה שנתחייב במוצאי שבת שע"ז נתחייב להבדיל בין קודש לקודש, ויצטרך להבדיל שני הבדלות אחד להבדיל בין קודש לחול ואחד להבדיל בין קודש לקודש.

יבואר מה הדין בלא הבדיל במוצאי שבת ונזכר ביום ב' שלא הבדיל הוא יו"ט אם יבדיל בין קדש לחול או בין קדש לקדש

ולכו"ה דין זה תלוי בפלוגתת המ"א והביאור הלכה, דהנה קי"ל דאם לא הבדיל במוצאי שבת יכול להבדיל עד סוף יום שלישי כמ"ש השו"ע בסי' רצ"ט סעי' ו', וכ' המ"א שם בסק"ט דאם לא הבדיל במוצאי שבת עד יום שלישי ובאותו שבוע חל יו"ט ביום שלישי, הרי הוא מברך בברכת הבדלה להבדיל בין קודש לחול ואע"פ שעכשיו הוא קודש וא"כ הדין נותן שיברך להבדיל בין קודש לקודש, מ"מ אינו יכול לברך בנוסח זה כיון שהוא שקר, דהא נתחייב להבדיל בין קודש לחול והרי זה שקר שאומר להבדיל בין קודש לקודש.

ולחכי כ' דאינו יכול להבדיל בתוך הקידוש ולעשות יקנה"ז, כיון דהא דבעלמא כשחל יו"ט במוצאי שבת מבדיל בתוך הקידוש ואומר יקנה"ז מבואר בגמ' בפסחים דף ק"ב ע"ב דאף דאין אומרים ב' קדושות על כוס א' מ"מ קידוש והבדלה יכול לומר על כוס אחד משום דקדושה והבדלה חדא מלתא היא ופירש רש"י שם דתרווייהו משום קדושת יו"ט ניהו ובהבדלה עצמה הוא מזכיר קדושת יו"ט, דהמבדיל בין קודש לקודש הוא מברך עכ"ל, וכ"כ הרשב"ם שם, אבל הבדלה דחול אין לה ענין, [כיון דאין הוא מזכיר שם קדושת יו"ט], וכו', וא"ל דגם עתה יאמר בין קודש לקודש דהוא שקר, לכן נ"ל דיקדש על כוס א' ואח"כ יבדיל על כוס א' וישתה כמו שעושין בסעודת נשואין, עכת"ל המ"א.

והביאור הלכה שם בד"ה "ולקבל" השיג על דברי המ"א דאין יכול לברך על הבדלה זו בין קודש לחול דהא השתא קודש הוא וא"כ צריך להבדיל בין קודש לקודש,

קודש לקודש, דאם עדיין יום לכ"ע יוכל להבדיל בין קודש לקודש, ואף אם הוא חול מ"מ לדעת המ"א יוכל להבדיל גם בחול בין קודש לקודש, מ"מ אין זה פשוט דמספק ספיקא יוכל לברך, ועיי' מה שהארננו בזה בקו' מצהלות חתנים סי' ט"ז.

אבל נראה דכיון דאיכא תוספת יו"ט שפיר יוכל לברך גם בבין השמשות בין קודש לקודש, ואע"פ דמן הדין תוספת הוא רק משהו ודעת המ"א והט"ז בכ"ד לתוספת לאחריה אין יכול להוסיף מחול על הקודש כמה שירצה דמיד בצאת הכוכבים השבת חלף הלך לו ורק בתוספת שלפניה יוכל להוסיף עוד מחול על הקודש, מ"מ הא מבואר בר"ן בביצה בר"פ המביא דכל הדין תוספת הוא רק מהזמן שעדיין מותר בודאי בעשיית מלאכה, וא"כ בבין השמשות דבלא"ה הרי הוא אסור במלאכה ליכא דין תוספת, וכל התוספת הוא רק לאחר זמן בין השמשות, וא"כ נמצא דבבין השמשות אכתי הוא קודש מחמת הדין תוספת, ושפיר יוכל לומר המבדיל בין קודש לקודש לכ"ע.

יבואר דיש מן האחרונים דס"ל דביו"ט של שבועות אין תוספת יו"ט

אולם לכא"ה ביו"ט של שבועות יש לדון בזה, דהא ידועים דברי רבותינו הנצי"ב בהעמק דבר והמשך חכמה בפרשת אמור והבנין שלמה בהוספות בסוף הספר סי' כ' דביו"ט של שבועות ליכא דין תוספת, ודרשו כן מקרא דפרשת אמור דכתיב שם בענינא דחג השבועות 'וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש יהיה לכם' וגו', ובגמ' ביומא (דף פ"א.) דרשי' דביוזכ"פ אין ענוש כרת על מלאכה ועיני בתוספת יוהכ"פ דכתיב 'וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה' על עיצומו של יום ענוש כרת ואינו ענוש כרת על תוספת מלאכה, וכן בעיניו כתיב 'כי כל הנפש אשר לא תענוש בעצם היום הזה ונכרתה' על עיצומו של יום ענוש כרת ואינו ענוש כרת על תוספת עינו, וא"כ ה"נ בשבועות כיון דכתיב 'וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש וגו' הרי זה בא למעט תוספת, שביו"ט של שבועות אין אסור מלאכה בתוספת, וזהו חידוש גדול שיו"ט של שבועות שאני מכל יו"ט שאין בו דין תוספת.

וא"כ לפ"ז בבין השמשות לא יוכל להבדיל בין קודש לקודש בגלל שיש תוספת יו"ט, דהא ביו"ט של שבועות לדעת הני אחרונים ליכא דין תוספת.

יבואר שאע"פ שאין תוספת ביו"ט של שבועות לפנייה יש תוספת לאחריה

אכן נראה דאף לדעת הני אחרונים דליכא דין תוספת ביו"ט של שבועות אין זה אלא בתוספת לפנייה אבל לאחריה מודו דאיכא תוספת, דלכא"ה נראה דהטעם דיו"ט של שבועות שאני מכל שבתות ויו"ט דליכא ביה תוספת הוא משום דהיו"ט של שבועות קבעה התורה דאין אלא לאחר שבע שבתות תמימות וקודם שעבר השבע שבתות עדיין לא הגיע זמנו, ולהכי לא שייך להוסיף על יו"ט דשבועות דאכתי לא הגיע הזמן של יו"ט, ולפ"ז לאחריה שפיר י"ל דשייך להוסיף על היו"ט ככל שבת ויו"ט, וא"כ אף ביו"ט של שבועות יוכל לומר בבין השמשות להבדיל בין קודש לקודש דהא אכתי קודש הוא. **אולם** נראה דבן חזן שלא הבדיל במוצאי שבת יוכל להבדיל במוצאי יום טוב בין קודש לקודש, שהרי גם במוצאי יום טוב קודש הוא לדידיה, וא"כ שפיר יוכל להבדיל בין קדש לקדש.

אמנם לכאורה נראה דמאחר דיו"ט שני חשיב כספק יום טוב, והיינו דאי אפשר להחשיב את שני הימים כוודא יום טוב, שהרי ביצה שנולדה בזה מותרת בזה, וא"כ איך יבדיל במוצאי יום טוב ראשון בין קדש לקדש שהרי אם אינו יום טוב צריך לברך בין קדש לחול ואם הוא יום טוב הרי יום טוב ראשון לא היה יום טוב וא"כ נתחייב להבדיל בין קדש לחול, וממנו"פ אינו יוצא בזה בהבדלה בין קדש לקדש וצ"ע.

יבואר אם ביו"ט של שבועות היו"ט שני הוא כספק או כוודא

אולם יש לדון דשאני יו"ט של שבועות ושני הימים הוו ודאי יו"ט, ושפיר יוכל להבדיל במוצאי יו"ט ראשון בין קודש לקודש, דהנה לכא"ה צ"ב אמאי ביו"ט של שבועות עבדינן בחול"ל שני ימים מספק, הא בעצרת ליכא ספיקא דיומא אימתי קידשו ב"ד את החודש ובאיזה יום יו"ט, דהא עצרת לא תליא ביום מסוים בחודש סיון, אלא זמנה ביום החמישיים מזמן הבאת העומר, כדכתיב "תספרו חמישים יום והקרבתם" וגו', וא"כ הרי בחודש סיון ידעו כולי עלמא אימתי הוי ר"ח ניסן וזמן הקרבת העומר, וידעו למימני להני חמישים יום בכל מקום, וא"כ אמאי עבדינן בשבועות שני ימים מספק.

אך הדברים מבוארים ברמב"ם בהל' קידוש החודש פ"ג הל' י"ב וז"ל יש מקומות שהיו מגיעין אליהן שלוחי ניסן ולא היו מגיעין אליהן שלוחי תשרי, ומן הדין היה שיעשו פסח יום טוב אחד שהרי הגיעו אליהן שלוחין וידעו באיזה יום נקבע ראש חדר, ויעשו יום טוב של חג הסוכות שני ימים שהרי לא הגיעו אליהן השלוחין, וכדי שלא לחלוק במועדות התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעין שם עושין שני ימים **אפילו יום טוב של עצרת**, עכ"ל. הרי דביאר לן הרמב"ם דבאמת ביו"ט של עצרת ליכא ספיקא דיומא כלל והא דעושין שני ימים הוא כדי שלא לחלוק במועדות.

ולכא"ה לפ"ז היה מקום לומר דהא דעבדינן שני ימים בשבועות הוא לאו משום ספק דהא באמת ליכא ספיקא כלל אלא תקנת חכמים היא שלא לחלוק במועדות, וא"כ הוי ודאי יו"ט מדבריהם, ומעתה ביו"ט של שבועות שפיר יוכל בן חול"ל להבדיל במוצאי יו"ט ראשון [אם שכח להבדיל במוצאי שבת וכו'] להבדיל בין קודש לקודש דהא שני הימים הוו הוי קודש.

יבואר דגם ביו"ט שני של שבועות ביצה שנולדה בזה מותרת בזה

אכן באמת נראה דמוכרח לומר דאף שני ימים טובים של שבועות הוי בגדר של ספק, דהא אמרי' ביצה שנולדה בזה מותרת בזה, ומדלא חילקו בגמ' משמע דגם ביו"ט של שבועות הדין כן דביצה שנולדה בזה מותרת בזה, ואם נימא דשני הימים הוו ודאי לא היתה מותרת ביום השני, אלא ע"כ דגם ביו"ט של שבועות דתיקנו שלא לחלוק במועדות היינו דתיקנו שגם בשבועות יהיו נוהגים שני ימים ככל הימים טובים וכמו שבכל הימים טובים שני הימים הוו מספק ה"נ ביו"ט של שבועות הוי ספק ולא בתורת ודאי, וא"כ ה"נ לכא"ה לא יוכל להבדיל בין קודש לקודש וכמו בשאר ימים טובים וכמשנ"ת.

בענין נכרי שהדליק מיחם בשבת לצורך עצמו אי שרי לישראל להנות ממנו

ובמשנ"ב שם ס"ק ס"ו הביא ב' דעות האם במכירו אסור אפי' אי לא ידע הנכרי בשעת עשיית המלאכה דהישראל צריך לה אי אסור דחיישינן שמא ירבה בפעם אחרת בשבילו או לא.

יבואר דיש לדון מטעם איסור ביטול ומטעם ההבערה

והנה לכא"ה בנידו"ד לענין מלאכת ביטול חשיב דבר דאיכא למיחש שמא ירבה בשבילו שהרי שייך להרבות במיחם כמות מים לצורך ישראל ולא הוי כנר דנר לאחד נר למאה, וא"כ יש לאסור מחשש שמא ירבה בשבילו, והרי כאן הוא מכירו. **אלא** דבנידו"ד איירי שלא הוסיף הנכרי מים חדשים במיחם אלא הוי בו מים שכבר הוחמו אמש ונתקררו ואינו אלא ביטול אחר ביטול באותן המים, וביטול אחר ביטול בלח הוא מחלוקת ראשונים אי איכא ביטול אחר ביטול בלח שנצטנן, וקי"ל דיש ביטול אחר ביטול בלח שנצטנן וכמבואר בס' שו"ח ס"ד. **אבל** מ"מ הכא דהנכרי הדליק לצורך עצמו וכל מה דאיכא למיחש הוא שמא ירבה בשבילו שן להתיר בדיעבד להשתמש במים כיון דהוי מחלוקת אי חשיב למלאכה דאו' וכ' המשנ"ב ס' שו"ח ס"ק ב' וז"ל וכל שיש ספק פלוגתא בזה אי הוי בכלל ביטול

שמעתי להסתפק במשפחה המעסיקה עובד זר ובשבת רצה הנכרי להכין לעצמו כוס קפה ולצורך כך הדליק מיחם גדול מלא מים בשבת (שהוכן לצורך שבת ונתנתק) ואח"כ נותרו בו מים רבים חמים, האם מותר לישראל לשתות מן החמים בשבת כיון שהנכרי עשה כאן מלאכה לצורך עצמו ולא לצורך הישראל.

הנה במתני' בשבת (דף קכ"ב ע"א) איתא 'נכרי שהדליק את הנר משתמש לאורו ישראל, ואם בשביל ישראל אסור, עשה נכרי כבש לירד בו יורד אחריו ישראל, ואם בשביל ישראל אסור' מעשה ברבן גמליאל וקנים שהיו באין בספינה ועשה נכרי כבש לירד בו ויורדו בו ר"ג וקנים'.

ומבואר דאם הנכרי עשה מלאכה בשבת לצורך עצמו מותר לישראל להנות ממלאכתו, אך מ"מ כתב השו"ע סי' שכ"ה ס"א דאם מכירו אסור, וכן בכל דבר דאיכא למיחש שמא ירבה בשבילו, אבל בדבר דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו מנן שהדליק נר לעצמו או עשה כבש לירד בו שבנר אחד ובכבש אחד יספיק לכל אפי' מכירו מותר, עכ"ד.

² והנה במגן אברהם סי' תצ"ד כ' דבלייל שבועות אין מקדשין על הכוס עד צאת הכוכבים דכתיב תמימות תהינה, ובט"ז שם כתב דגם מאחרין להתחיל ערבית בכניסת שבועות כדי שיהיו ימי הספירה תמימות, ולכא"ה אינו מוכן דא"כ בכל יום ימי הספירה היו צריכים לזהר שלא להתפלל ערבית מפלג המנחה משום תמימות, ואמאי הזהירו על זה רק בערבית של ליל שבועות, ולפמשנ"ת נראה דכונת המ"א והט"ז דכיון דהיו"ט של שבועות אינו אלא לאחר שבע שבתות תמימות וקודם שעבר השבע שבתות עדיין לא הגיע זמנה, ולהכי אין לקדש על הכוס עד צאת הכוכבים וכן מאחרין להתחיל ערבית עד צאת הכוכבים, אבל אין זה משום דאם יתפלל ערבית מבעוד יום יחסר בהספירה עצמה.

³ וז"ל הר"ן בביצה דף ט"ז ע"ב מודפי הרי"ף ולי' נראה כיון שצותה תורה תוספת צריך להוסיף מחול על הקדש אי זה [זמן] חוץ מן הזמן שהוא נזהר בו מן הספק, שאם לא כן לא היה צריך להזהיר על תוספת, וזה על דעת מי שסובר דמאי דאמרי' דספקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא היא' עכ"ל, והיינו דלהרמב"ם דסובר דספיקא דאורייתא לחומרא הוא מדבריהם ומדאורייתא לא נאסרו הספיקות שפיר י"ל דזמן תוספת הוא בשעה שנוהר בו משום ספק לילה דמדע הספק לא היה אסור מדאורייתא ואך מצד דין תוספת הוא אסור מדאורייתא, ועיי' בקה"י בביצה סי' כ"ב.

או לאו או בשאר מלאכות כה"ג אין לאסור בדיעבד דכל האיסור הזה הוא רק מדרבנן שקנסוהו וספיקא דרבנן לקולא, עכ"ל, וא"כ הוא הדין במלאכת נכרי לצורך ישראל כל היכא דאיכא פלוגתא דרבנותא אי הוי מלאכה דאורייתא מותר בדיעבד להנות מן המלאכה, וא"כ מצד איסור ביטול לא נאסר מלאכת הגוי משום דספיקא דרבנן לקולא.

אלא דמ"מ איכא נמי איסור ההבערה שהדליק המיחם החשמלי דהוי מלאכה דאורייתא גמורה או משום איסור בונה, וא"כ מטעם איסור זה יהי' אסור להנות ממלאכת הנכרי, אלא דבמלאכת ההבערה ליכא חשש שמא ירבה בשבילו דהוי כנר לאחד נר למאה שע"י לחיצה אחת נדלק המיחם המחמם הרבה ומעט בשווה ואי"צ לעשות מלאכה נוספת בשביל יותר מים, וא"כ יהי' מותר להשתמש באותן מים דמשום הבערת המיחם אינו אלא כמו נר דנר לאחד נר למאה.

יבואר אם יש לאסור המים שנתבשלו על ידי עכו"ם משום איסור חזרה

אולם אכתי איכא למיחש לאיסור חזרה דרבנן שאסור להחזיר קדירה על גבי כירה בשבת ואיסור חזרה בשבת אסור גם ע"י נכרי ואפי' היכא שאינו ביטול דמ"מ אסור בחזרה, כדאיתא ברמ"א סימן רנ"ג סעיף א' שכתב וז"ל ואם החזירה א"י בשבת, דינו כשכח ושהה שדינו שאם לא נתבשל כל צרכו אסור עד מוצאי שבת, ואע"פ שעשאו הנכרי לצורך עצמו מ"מ בהא איכא למיחש שמא ירבה בשבילו ואסור.

אלא דיש להסתפק האם באיסור חזרה דרבנן כשעשה הנכרי לעצמו גזרו חכמים במכירו שמא ירבה בשבילו, דשמוא לא גזרו בזה אלא בעשה הגוי מלאכה דאורייתא במכירו שמא ירבה בשבילו, אבל במלאכה דרבנן כחזרה לא גזרו בזה שמא ירבה בשבילו, והרי הרשב"א בביצה הובא בר"ן דף י"ז כתב דריבוי בשיעורים אינו אלא

נשאלתי במי שהתחיל לברך אשר יצר ושמע ברכו של ערבית והתכוון להתחיל בתפלתו האם ימשיך בברכת אשר יצר או ימשיך בברכת המעריב ערבים.

והנה אם שמע ברכו וענה עמהם על דעת להתחיל להתפלל אסור לברך אשר יצר, משום שהוא חשוב כעומד באמצע הפרק כמ"ש המ"ב בס"י נ"ד ס"ק י"ג ובס"י רל"ו ס"ק א', ואם משער בדעתו שלא יפסיק ברכת אשר יצר עד אחר תפלתו יתכן לברך אשר יצר אחר התפלה, אבל אם חושש שיפסיק ברכתו [וכגון שמוציא אצלו שיהיה נצרך שוב לנקביו] יברך אשר יצר בין הפרקים כמו ברכת רעמים שכל המ"ב בס"י ס"ו ס"ק י"ט דבבין הפרקים לכו"ע יכול לברך.

אבל בזה שהתחיל לברך כבר אשר יצר ושמע ברכו וענה עמהם על דעת להתחיל להתפלל כיון דנחשב שהתחיל תפלתו הרי זה כמו שבאמצע ברכת אשר יצר התחיל ברכת המעריב ערבים, ולכאורה היה צריך לחזור ולגמור ברכת אשר יצר שהתחיל בה ואחר כך לחזור ולגמור ברכת המעריב ערבים שהתחיל בה כיון דברכת אשר יצר התחיל קודם.

אכן באמת נראה דעדיף טפי שימשיך ברכת המעריב ערבים, דאי ימשיך בברכת אשר יצר נמצא ששני הברכות אמר בהפסק ברכה אחרת ביניהם, ואם ימשיך ברכת המעריב ערבים ויגמורנה הרי ברכת המעריב ערבים יאמרנה בלא הפסק, ואחר כך יחזור לגמור ברכת אשר יצר שהתחיל בה.

יבואר אם המתחיל אשר יצר חשוב כעוסק במצוה לגבי ברכת המעריב ערבים ובדין אין מעבירין על המצוות

אולם יש מקום לדון דקודם יגמור ברכת אשר יצר, ומשום דכיון שהתחיל בברכת אשר יצר שוב אין לו להתחיל במצוה אחרת דאין מעבירין על המצוות, ואף אם עבר

² בספר ארחות יושר בסוף הספר כתב קצת דיני תפלה אות כ' וז"ל אחר ברכו דינו כמו באמצע הפרק כי עיקר תקנת ברכו הוא שיאמר מיד ברכת יוצר אור ומי שמאחר ואין עומד עדיין בברכת יוצר אור כשהש"ן אומר ברכו מבטל בידים עיקר תקנת ברכו עכ"ל.

³ הנה כשהתחיל ברוך ד' המבורך לעולם ועד על דעת להתפלל אינו יכול לחזור בו ולומר שאינו רוצה להמשיך בברכות ק"ש שכל שהתחיל אינו יכול להפסיק גם אם אין חשש של ברכה לבטלה אינו יכול להפסיק, כמו מי שהתחיל לברך ברוך אתה וועדיין לא אמר ד' אינו יכול להפסיק, כמו שמצאנו מי שהתחיל ד' שפתי תפתח אינו יכול להפסיק אע"פ שאינו אלא פסוק מכל מקום כיון שהתחיל בתפלה אסור להפסיק, והיה אפשר לדחות דהתחיל בתפלה בשמונה עשרה שהוא עומד לפני המלך אסור להפסיק אבל בברכה בעלמא מותר.

אמנם מבואר מדברי המ"ב סימן נ"ט ס"ק ז' להדיא שאסור להפסיק שכתב דבהתחיל ברכת אהבה רבה קודם שאמר ברכת יוצר אור עיי"ש דאיידי שאמר ברכת יוצר אור שלא כתיקונה באופן שצריך לחזור ולאומרה לא יפסיק בנתיים אלא יסיים ברכת אהבה רבה ואח"כ יאמר יוצר אור קודם ק"ש עיי"ש, הרי דאף דלכתחילה חייב להקדים יוצר אור לאהבה רבה מ"מ אם התחיל אהבה רבה לא אמרין דיפסיק ויאמר יוצר אור ויחזור ויאמר אהבה רבה ומבואר דכיון שהתחיל ברכה

דרבנן והא דגזרו במבשל לחולה שמא ירבה בשבילו אינו אלא בקדירה אחרת, אבל אינו אלא איסור דרבנן לא הוה גזרין שמא ירבה בשבילו.

והנה בפרי מגדים אשל אברהם סימן שי"ח ס"ק ק' ו' כתב וז"ל ולפי זה אף בעשה מלאכה דרבנן לחולה שאין בו סכנה אסור לבריא שמא ירבה, שהרי הר"ב אומר כן בהג"ה ביטול על ידי עכו"ם אסור לבריא, עיין עולת שבת [ס"ק ה], דלא כרשב"א [חולין טו, ב ד"ה המבשל] שכתב דברבנן הוה גזירה לגזירה. ומיהו י"ל בעכו"ם דאיסור אמייה קיל טפי יש לגזור אף בדרבנן שמא ירבה בשבילו כו', עכ"ל.

יבואר דבעשה עכו"ם מלאכה לצורך ישראל ומכירו גזרו שמא ירבה בשבילו ובביטול לצורך חולה נחלקו הפוסקים אם אסור לבריא שמא ירבה בשבילו

ובאמת הרי מוכרח דגם בעכו"ם גזרין שמא ירבה בשבילו כמבואר בגמ' שבת דף קכ"ב דבעשה הנכרי לעצמו אסור במכירו שמא ירבה בשבילו וא"כ מה שכתב הרמ"א דגם בביטול עכו"ם לחולה אסרין לבריא שמא ירבה בשבילו הוא מבואר בגמ' דבעכו"ם גזרין שמא ירבה בשבילו, ובאמת בתה"ד סימן שי"ח אות ט' תמה בזה דאין אפשר שיהא מותר ע"י הנכרי רבוי בשיעורין, והרי מבואר בשבת קכ"ב דעכו"ם שעשה מלאכה לעצמו אסור לישראל במכירו דחיישינן שמא ירבה בשבילו דאמרין התם מילא מים להשקות בהמות משקה אחריו ישראל כמה דברים אמורים שאין מכירו אבל במכירו אסור שמא ירבה בשבילו ונשאר בצ"ע.

ומבואר דבעכו"ם איכא טפי למיגזר אפי' דאינו אלא איסור דרבנן מכל מקום גזרין שמא ירבה בשבילו, וא"כ הכי נמי משום איסור חזרה שאסור להחזיר קדירה ע"י כירה ע"י עכו"ם אסור אפי' עשה לעצמו שמא ירבה בשבילו, אמנם כיון שבזה איכא תרי דרבנן על ידי עכו"ם ואינו אלא איסור חזרה אפשר דלא גזרו.

בענין התחיל לברך אשר יצר ושמע ברכו של ערבית והתכוון להתחיל בתפלתו האם ימשיך בברכת אשר יצר

והתחיל במצוה אחרת מ"מ דינא דאין מעבירין על המצוות על המצוה הראשונה אכתי רמיא עליה והרי הוא צריך לחזור למצוותו הראשונה.

אכן בדבר זה נחלקו הטורי אבן במגילה דף ו' ע"ב והמ"ב בס"י כ"ה ס"ק ב' בלקח התפילין קודם הציצית שצריך להניח התפילין קודם משום אין מעבירין על המצוות, אלא דעבר והניח התפילין מידו ואחז בהציצית שדעת המ"ב שיתעטף בציצית תחלה משום שעתה אנו אומרים אין מעבירין על המצוות על הציצית שבידו [ובשער הציצין שם כ' על זה שהוא פשוט], והטורי אבן סובר שיחזור להניח התפילין משום שאחז בה תחלה ואין מעבירין עליה.

ואפשר דהכא אף לדעת הטורי אבן דס"ל דאין מעבירין נקבע כלפי המצוה הראשונה מ"מ יודה דימשיך בברכת מעריב ערבים דעדיף טפי שרק ברכה אחת תהא עם הפסק מאשר ששני הברכות יהיו עם הפסק וכמשנ"ת.

והנה היכא שאחז באמצע ברכה ארוכה ושמע ברכו הדין הוא שצריך לענות עמהם אבל מ"מ צריך לענות על דעת שאינו עונה אלא כדי לענות עמהם אבל לא על דעת להתחיל תפלתו בזה, וכך יוכל להמשיך בברכתו ללא ספק.

ואם ענה בסתמא בלי כוונה להדיא שדעתו להתחיל להתפלל או להיפך שלא כיון להדיא שאין דעתו להתחיל להתפלל מיסתבר דבסתמא אמרי' דכוונתו היתה להתחיל בתפילה, אבל היכא שהתחיל קודם ברכת אשר יצר וכו"ל מיסתברא דבזה אם ענה בסתמא לא אמרי' דכוונתו להתחיל בתפילה כיון דעיי"ז יהיה לו הפסק בברכת אשר יצר, אלא בזה מיסתבר דכוונתו היתה שלא להתחיל להתפלל, ולכן יוכל להמשיך בברכת אשר יצר, אבל אם התחיל ברכת המעריב ערבים בזה מסתבר שימשיך בברכת המעריב ערבים ובבין הפרקים יגמור ברכת אשר יצר.

אסור לו להפסיק באמצע אלא חייב לסיימה ודאיה זו ראיתי בספר ארח המועדים מהגאון ר' צבי יהודה אלשטיין שליט"א.

וכן מבואר במי שהתחיל ברכת אתה חונן בשבת שממשיך הברכה ובפשוטו הוא משום שהתחיל בברכה אינו יכול להפסיק באמצע ומאחר שגם בשבת היה לו להתפלל י"ח ברכות אלא שלא הטריחוהו לכן כשהתחיל צריך לסיים הברכה, ובאמת נחלקו האחרונים בגדר הדברים בזה עיווין בשערי תשובה סימן רס"ח בשם הלכות קטנות ומחזיק ברכה, ועיווין במאמר מרדכי סימן רס"ח שהאריך בזה.

אמנם באשל אברהם להג"ק מבוטשמשטש וז"ל באו"ח סימן כ"א כתב שאירע לו כשהיה באמצע פסוקי דמורה התחיל החזן ישתבח ואמר ברכו וענה אחריו ברוך ד' המבורך והתחיל ברכת יוצר אור ואמר ברוך אתה ד' אלוקינו מלך העולם ונוכר שהוא עדיין באמצע פסוקי דמורה, וכתב שחשב בעצמו שאם היה צמא ויש לו מים לפניו היה מסיים שהכל נהיה בדברו, ואם היה לו בשמים לפניו היה מסיים הברכה בורא מיני בשמים וחוזר לפסוקי דמורה, ונוכר שעשה לעצמו בתים חדשים לתפילין של ר"ת ונסתפק אם צריך לברך ע"י שהחזינו ולא ביד, ועכשיו שלא רצה שתהא ברכתו לבטלה סיים שהחזינו על התפילין עכ"ד.

ולכא"ל למשיג"ת שכל שהתחיל בברכה אינו יכול להפסיק א"כ כיון שהתחיל בברכה של יוצר אור אינו יכול להפסיק בברכה אחרת ואפשר דלשנות הברכה יוכל אע"פ שאינו יכול להפסיק וצ"ע.

דברי הספד בבית המדרש חניכי הישיבות רוממה על הרב הנודע בשערים שרבים השיב מעיון שקידש שם שמים ברבים ר' אורי זוהר זצ"ל

נפשו היה מתחילה רע מאוד התורה מטהרתו ומקדשתו ונהפך לאיש אחר.

אמנם שמעתי להעיר מהא דכתב בתשובות הרשב"א חלק א' סימן פ' וז"ל שאלת מרקה שנופלו לתוכה נמלים הרבה שאי אפשר לברור אותם מתוכה ועברו עליה שנים עשר חודש אם מותרת אם לא? ואמרת שיראה לך שהיא מותרת מפני שאמרו ז"ל כל דבר שאין בו עצם אינו מתקיים שנים עשר חדש.

וכתב לו הרשב"א בתשובה וז"ל יפה אמרת לפי שאינו מתקיים אמרו לומר לא חי ולא מת. וזו היא שאמרו הני תמרי דכדא בחד תריסר ירחא שתא שריין. אלא שאני חוקק קצת במרחקות שהן נעשות על ידי דבש. לפי שהדבש נראה שיש לו שתי סגולות האחת למחר למחות ולכלות הדברים הנחתכים הנפילים לתוכו. והשנייה להעמיד ולקיים הדברים השלמים הנטמנים בתוכו. וכמו שאמרו בבבא בתרא (דף ג' ב') גבי הורדוס הטמיה בדבש שבע שנים, עכ"ל. ומבואר שהדבש אינו מהפך כל הנכנס בו לדבש אלא אם הוא נחתך ומרוסק, להנחיל לתורה ג"כ אינה מהפכת כל הנכנס ומדבק בה לדבש אלא אם הוא מרוסק רצונותיו אבל אם הוא נשאר על מקומו ורצונו אין התורה מהפכת אותו לדבש.

אמנם שמעתי בשם מורן הגריש"א זצ"ל שאמר שהתורה מתוקה יותר מדבש ומהפכת אפי' דברים שלמים לדבש, וזהו שאמרו מותרים מדבש ונפסג צופים.

אבל למדנו מכאן שהדבש של תורה היא מהפכת את כל הנדבק בה לתורה, דהיינו מתיקות התורה היא המהפכת את האדם לתורה אבל בלא דבש ובלא מתיקות אין בכך התורה להפך האדם לתורה, שדובשה של תורה היא מהפכת את האדם לטוב.

ור' אורי זצ"ל שירוסק את רצונותיו לגמרי וביטל רצונו לרצון הבורא יתברך זכה להתהפך ולעשות דבש של תורה.

ושמעתי מהגאון ר' יששכר דב איכאן שליט"א שלמד עמו הרבה שנים בחברותא, שבכל תפלה פתחה מנחה וערבית היה מגיע קודם התפלה ופותח הסדור ומתבונן וחושב ואחר כך מתפלל, ומאחר וקיים כל הכתוב בשו"ע, ומאחר שאמרו שהמתפלל צריך שישעה שעה אחת קודם התפלה היה מקיים בעצמו ענין זה, והיה מתבונן קודם התפלה וקיים מה שכתוב אשרי יושבי ביתך עוד יהללך סלה, וכן בכל דבר קיים הדברים כפשוטם, וזה מוסר השכל לכל אחד לראות כמה יעזור ד' יתברך לשבים כאשר אין יד טבעם משגת שזכה להתעלות הרבה ולזכות את הרבים באופן מופלא ביותר, וכל אחד יכול ללמוד מזה כמה אפשר להתעלות ולקנות מדרגות עליונות בתורה ובמצוות לזכות ולחיות בנעם ד'.

כל עצמו של היצר הוא להקשות עלינו כדי שנזכה על ידו שיהיה שכרנו מושלם

הוא מזרז במצוה הגדולה הזאת הרומזת לדבר עליון וסוד נשגב. ואולי נרמז לו זה מפסוק (ויקרא כד ג') מחוץ לפרכת העדת יערוך אותו אהרן מערב עד בקר, כי בו בחר השם בימיו. ומפני זה אמר גם עתה "דבר אל אהרן בהעלותך", ולא אמר "דבר אל אהרן ואל בניו בהעלותכם", עכ"ל.

ותימה שהרי גם בקטורת כתוב והקטיר עליו אהרן קטורת סמים וכתב שלא היה אפשר לעשות שירוש כאחת ולכן בחר במנוחה, ולכאן אין לו חידוש כ"כ דלכ כהן וכהן ה' מוסר נפשו על כל חלק מהחלקי עבודתו ומפני כן הוצרכו חז"ל לתקן פשוטם אבל אומר אני כי כמו כן נאמר בקטרת והקטיר עליו אהרן והיה יכול להחמיר על עצמו ג"כ בקטרת ואז לא היה אפשר להטיב נרות דמאן דעביד הא לא עביד הא בהטיבו את הנרות יקטירנה בשעת הוצאת הכזו ומני עיין רמב"ם הל' תומ"פ פ"ג ידועו קטרת מעשרת והמנוחה מהחכמת ההוריד בנר הוינ בנימין ש"ה שבת כ"ז ומ"מ בחר אהרן בנרות המחכימים יותר מקטרת המעשרת וזהו שבחו ונבוא אל המכוון בעזה"י דעתה בא קרא להורות שבחו של אהרן והוא כי המקטיר בחיותו וזכה לעושר אין מן הנמנע שיוזכה גם לתורה מושא"ל בעלי תורה רובם אינם זוכים לעושר ופרנסתם מצומצמת וזהו מה מעשה המנוחה מקשה זהב פ' שהן העה"ב המכונה זהב בא לו בקושי ולא עוד אלא גם התורה אשר לה יזכה ע"י המנוחה גם זה לא רכה לה בקלות אלא בגיעה רבה וזהו עד יריבה עד פרהה מקשה היא כי לפלול התורה נקרא ציצים ופרחים כמ"ש חז"ל שם קמ"ה על פסוק וציץ ופרח ישראל וכן יריבה עמ"ש רש"י על פסוק שקוי עמודי שש ש"ה ח' ט"ו ואמר כל זה מקשה הוא ואפ"ה בחר בו אהרן ולא בקטרת ומסיים כמראה אשר הראה וגו' פ' כמו מרע"ה לחם לא אכל ומים לא שתה כן הוא מעשה המנוחה פ' התורה לחם צר ומים לחץ ובתורה אתה עמל וק"ל עכ"ל.

ושמעתי מהגאון ר' ברוך שפירא שליט"א שסיפר שפגש בהגאון ר' רפאל יונה טיקוצינסקי זצ"ל וראו מרחוק את הרב ר' אורי זצ"ל ואמר לו הגאון ר' רפאל יונה שהאדם הזה שינה את חייו, ותמה איך ר' אורי שינה חייו של הגאון הנ"ל, ואמר לו שכשרי אורי היה צריך להכניס את בנו לישיבה גדולה פנה למרן הרב שך זצ"ל ואמר לו שבנו צריך מסגרת ללימוד ישיבתי שילמדו יותר מהר ולא יתעכב הרבה בלימוד העיון, ומרן הרב שך זצ"ל היה מרתיע הרבה על צורת הלימוד של הישיבות שצריך ללמוד מהר יותר וכמו שילמדו בדורות קודמים, ואמר לו הרב שך זצ"ל שילך להגאון ר' רפאל זצ"ל ויבקש ממנו שיפתח ישיבה חדשה שילמדו בה יותר מהר ויסיפיקו ללמוד בה כל המוסכמת בעיון, אבל לא יאמר לו שהרבה שך בקש ממנו שיעשה זאת, ונגש ר' אורי זצ"ל להגאון ר' רפאל זצ"ל ובקשו לפתוח ישיבה חדשה בדרך הישיבות של פעם, ואמר לו הגאון ר' רפאל זצ"ל קשה עלי הדבר שהרי אני מסודר בכמה משרות תורניות ולא חסר לי הטרדה הזו לפתוח ישיבה חדשה, ואמר לו ר' אורי זצ"ל אני גם הייתי מסודר בחיים בכל משרתי החיים אלא שהבנתי שאני צריך לעשות את תפקידי בעולם ולמלא את הייעוד לשמו באתי לעולם ואם כבודו חשוב שאין לפתוח ישיבה כזו אני מבין, אבל אם כבודו חשוב שצריך לפתוח ישיבה כזו אלא שקשה עליו משום שהוא מסודר זו אינה תשובה בשבילי, והגאון ר' רפאל זצ"ל אמר שהוא שינה לי את הסתכלות שלי על החיים, והלכנו למרן הרב שך זצ"ל לשאלו על כך ואמר לפתוח את הישיבה, וכך היה שפתחנו את הישיבה והיא הצליחה מאוד בשנותיה הקצרות, ושבוועים אחר אותו שיחה נפטר הגאון ר' רפאל זצ"ל למגינת לב כל יודעיו ומכיריו ביום ג' ט"ו תשנ"ט, ובהלווייה שלו פגשו הרב ר' ברוך שליט"א לר' אורי זצ"ל וא"ג ח' שהגאון ר' רפאל זצ"ל אמר לו שהוא שינה לו את ההסתכלות על החיים, ונזכר ר' אורי באותו שיחה והיה חושב בדעתו שמא לא דבר בדרך ארץ לגאון גדול כהגאון ר' רפאל זצ"ל, ונגש לבקש מחילה ברבים מהנפטר הגדול זצ"ל.

הנה כל מחלך חייו היה לראות את תכלית החיים האמיתיים וחי בהרגשה אמיתית של העולם הזה דומה לפרוודור בפני העוה"ב התקן עצמך בפרוודור כדי שתיכנס לטרקלין.

והנה זכר ר' אורי זצ"ל להתעלות הרבה למדרגות גבוהות בקושיה לכל אחד ואחד ולזכות להיות ממוזי הרבים הגדולה והכל על ידי לימוד התורה, ויעוין בחפץ חיים בהקדמה לספר ליקוטי הלכות שכתב שהתורה נמשלה לדבש שהדבש מהפך כל הנכנס בתוכה לדבש וכן התורה הופכת כל השוקד בה ומתדבק בה כראוי אפי' אם טבע

זכינו שהרב הצדיק ר' אורי זוהר זצ"ל קבע משכנו בשנותינו וקבע את מקום תפלתו בבית מדרשו בקביעות והיה זרין ותאב למצוות ביותר והיה ממאורי בית המדרש, ונתכנסנו לומר דברי הספד על האי גברא רבה יקרא.

ושמעתי מידידי הגאון ר' יששכר דב איכאן שליט"א בשם מוריני הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל שפעם נכנס למרן הגרי"ז זצ"ל ואמר לו מרן הגרי"ז שלא תטעה הטעות של הילדים, והסביר מרן הגרי"ז זצ"ל את עצמו, דהנה דרכם של הילדים להשק משחק רכבת ע"י שהם מעמידים כסאות בשורה כמו ברכבת, וביאר מרן הגרי"ז זצ"ל מהו יסוד ושורש טעותם של הילדים, דהרי עיקר תכליתה של הרכבת היא להעביר אנשים ממקום למקום ובעצם זה היה שייך גם בלא כסאות, אלא שלטוהיות הנוסעים יש בתוך הרכבת כסאות שיוכלו לשבת עליהם, אבל הכסאות הם לא עיקר התכלית של הרכבת, ולכן כמה שהילדים מדמים בעצמם ע"י העמדת כסאות לרכבת יסוד טעותם הוא כמה שמדמים זה לרכבת בעוד עיקרה של הרכבת אינו כסאות וענין כסאות הוא רק ענין נוחיות של הנוסעים ברכבת, והוכיח מרן הגרי"ז זצ"ל שגם מחנכים צריכים לזהר שלא לטעות אותה טעות, דהנה עיקרה של ישיבה הוא להעמיד תלמידים דהיינו לקחת תלמידים ולהעלותם בתורה ויראה ולהעבירם ממקום למקום אלא שמטעמי נוחיות יש בישיבה חדר אוכל ופנימי אבל לא זהו עיקרן של עבודת המהצן להיות טרוד רק בסידור חדר האוכל ובני הפנימי שזה רק מטעמי נוחיות אבל אין זה עיקרן של הישיבה, ולכן אין זה עיקר תפקידו של הראש ישיבה אלא תפקידו של הראש ישיבה הוא להעמיד תלמידים וכו"ל.

ובאמת משל זה הוא על כל עיקר ביאתו לעולם שהאדם הגיע לעולם כדי לקנות קניני נצח לעולם שכולו טוב, וכמו שאמר הכתוב מלאה הארץ קניניך ושמעתי בשם החסיד ר' מנדל מרימנוב זצ"ל שאמר לפרש דהמונה בזה דכל הארציות מלאה אפשרויות לזכות ולקנות קניין כבורא כל העולמים, שכל התאוות ותענוגים הם אפשרויות לזכות על יד לקנות קניני נצח, שבעולם המעשה צריך לחם לאכול ובגד ללבוש ויראה לדור בו, והאדם הופך את האפשרויות למטרה לעצמה והאדם עושה הטעות שעושים הילדים ועושה הטפל לעיקר והעיקר לטפל.

והרב ר' אורי זצ"ל היה מקיים בנפשו בכל תהלוכות חייו כפשוטו כמשמעו שכל העולם היה בשבילי לפרוודור, כך היו נראים חיי שההביל כל הבלי עולם הזה שראה בעיניו שהכל הבל הבליים, ואמר שבתחילה חשב שמקריב עולם הזה כדי לזכות לחיי נצח, אבל אחר שזיכה לטעום טעם התורה והמצוה אמר שעולם הבא אינו יודע אם יזכה אבל עולם הזה מתוך כזה בודאי זכה לה.

בפ' שלח אית' ברש"י על הפסוק וישארו במוט בשנים וז"ל ממשמע שנאמר וישארו במוט אינו יודע שהוא בשנים, מה ת"ל בשנים, בשני מוטים, הא כיצד, שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה ואחד רמון, והושע וכלב לא נטלו כלום, לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו, כשם שפריה משונה כך עמה משונה, עכ"ל, וצ"ב כיון שנצטוו לקחת מפרי הארץ איך עברו על צויו של משה היו צריכים להביא עם כוונה טובה.

ושמעתי לבאר משה אמרו והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והיה הוא דבר שצריך חיזוק וכוונת שראו שקל להם הדבר הבינו שעל זה לא נצטוו שכיון שהוא לא מסתבר שהוא בא מצד היצר"ר שאינו מקטרג על זה ולכן לא הביאו. והנה מצאנו באשת פוטיפר שכתוב בעניה והיה כדברה אליו יום יום ולא שמע וגו' ונראה לכאורה שהכתוב אומר נתינת טעם שלא שמע אליה מזה מאחר והיתה מדברת אליו יום יום ולכן לא שמע אליה, וצ"ב למה לא נתינת טעם שלא שמע אליה משום שדברה עמו יום יום, ונראה בזה הדכחוב אומר דאע"פ דאשת פוטיפר אמרה שלשם שמים נתכוונה כמ"מ כיון שכל כך רוצה וטורחת בזה שיום יום מדברת אליו בזה, ונראה שאין היצר מועב על ידי בזה הרי הוא ראה שהוא בא מסיטרא דמסמבא.

וכן אמרו על הפסוק בישעיהו צדק ילין בה ועתה מרצחים, כשהוא צדקה הוא ילין בה אין ממהרין בזה, אבל דבר שאין ממתניין עליו אלא ועתה מיד הוא כשהוא מרצחים.

וכ"כ הגר"א על רות בהא דותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה שראתה שהוא מסיטרא קדושה אתה שיש מעכבים על ידי בודאי היצר מעכב בזה.

והנה בגמ' שבת דף ט' ע"ב אמרין ומאימתי התחלת אכילה רב אמר משיטול ידיו ורבי חנינא אמר משיטירי תורה ולא פליגי הא לא והא להו, מתקף לה רב ששת טריחיות למיסר המינייה ועוד ליקו הכי וליצלי ותיצרו